

MARIANNE EN
THEO HOOGSTRAATEN

Wat als
Vincent van Gogh
geen zelfmoord
pleegde?

Vlaag van waanzin

HISTORISCHE ROMAN

PROLOOG

Hoorde ze nou stemmen? Het was vrijwel uitgesloten dat ze in dit prieel zouden worden betrappt, volgens hem. Hier kwam nooit iemand. Vreemd eigenlijk, want het oogde comfortabel. Tegen de wanden waren zitbanken met kussens neergezet en middenin stond een tafel met twee rieten stoelen. Het prieel lag op het hoogste punt van een glooiend gazon, verborgen achter pijnbomen en paarse bougainvilles, die als een waterval naar beneden vielen. Als ze zich uitrekte kon ze over de muur heen kijken, die rondom de parkachtige tuin stond.

Tot vorige week was het niet moeilijk geweest om ongezien in zijn kamer te komen. Zijn vrouw was al een eeuwigheid weg, op reis door Italië, samen met een vriendin. Maar ze was plotseling thuisgekomen. Hij en zijn vrouw sliepen in aparte slaapkamers, maar toch. Opeens liepen er meer bedienden door de gangen, en zijn echtgenote kon zomaar bij hem binnenlopen. De kans om betrappt te worden werd veel te groot. En dus was hij op zoek gegaan naar een andere plek. Dit prieel was volgens hem gemaakt voor romantische afspraakjes, vooral in de zomer.

Een paar maanden geleden had hij haar overrompeld met zijn innemendheid, zijn knappe gezicht met de sprekende, donkere ogen, zijn vriendelijkheid en zijn aristocratische uitstraling. Hij was een stuk ouder dan zij, maar waarom zou ze er niet op ingaan? Al snel droomde ze van dure cadeautjes en geheime vakanties in buitenlandse hotels. Tot ze een cadeautje van hem kreeg waar ze niet op had gerekend. Het kwam heel slecht uit dat

net nú zijn vrouw zo onverwachts was teruggekomen. Anders had ze het hem verteld na een opwindende vrijpartij in zijn grote hemelbed, terwijl ze in elkaars armen lagen uit te hijgen. Zoiets vertelde je in een vertrouwde omgeving, waar je alle tijd en aandacht voor elkaar had. Het preeel waarnaar ze verbannen waren, was veel minder geschikt.

Ze hoorde weer stemmen. Ze deed een stap naar voren en zocht met haar ogen de omgeving af. Ze kwamen van ver, van achter de muur, uit de richting van de rivier.

‘Je bent er al. Kom hier, *ma chérie*.’ Hij trok haar tegen zich aan en kuste haar zo hartstochtelijk dat ze bijna geen adem meer kreeg. ‘Ik heb je zo gemist,’ kreunde hij. Hij trok haar mee naar een van de banken en begon haar blouse los te knopen.

Lachend weerde ze hem af. ‘Het is veel spannender als je het wat kalmer aan doet.’

‘Ik wil helemaal niet kalm aan doen. Het is alweer een week geleden en al die tijd zonder...’

Met gestrekte armen probeerde ze hem op afstand te houden. ‘En je vrouw dan?’

Hij keek haar verstoord aan. ‘Ze betekent niets meer voor me. Ik verwacht dat ze binnenkort opnieuw op reis gaat. Dan hebben wij weer vrij spel.’

‘Betekent ze echt niets meer voor je?’

‘Dat zei ik toch,’ gromde hij. Hij trok haar weer naar zich toe en duwde haar op de bank. ‘Laten we ons helemaal uitkleden en het in de vrije natuur doen, alsof we oermensen zijn.’ Zijn ogen glommen.

‘Wil je, als ik dat vraag, van haar scheiden om met mij te trouwen?’

‘Natuurlijk, *mon amour*. Als de tijd daar rijp voor is. En hou nou je mond.’

Hij plofte naast haar op de bank en begon aan haar kleren te trekken.

‘Wanneer is de tijd dan rijp?’

Hij schokschouderde. ‘Dat weet ik nog niet. Waarom stribbel je zo tegen? O, ik weet het al.’ Op zijn gezicht verscheen een brede lach. ‘Je wilt het extra spannend maken vandaag. Ik ben gek op je, mon amour, stapelgek.’

‘Geef je hand eens.’

Hij fronste zijn wenkbrauwen, maar deed wat ze vroeg. Hij had haar blouse al zo ver losgetrokken dat haar buik bloot was. Ze legde zijn hand erop, met gespreide vingers.

‘Als hier een kind in zou zitten, is de tijd dan rijp genoeg?’

Het duurde even voordat hij het begreep. Op zijn gezicht las ze ongeloof. Vervolgens vertrok het. Opeens vonkten zijn ogen en klemde hij zijn kaken op elkaar. ‘Dat meen je niet,’ zei hij langzaam.

Ze knikte alleen maar en glimlachte naar hem.

‘Sinds wanneer? En weet je het zeker?’

‘Ik ben naar de dokter geweest. Hij heeft het bevestigd.’

‘En je weet heel zeker dat het van mij is?’ Het klonk nors.

‘Natuurlijk. Een kind van ons tweeën. Ben je daar niet blij om?’

Een kille blik. ‘*Merde! Merde!* Hoezo moet ik blij zijn? Hoe kon je zo stom zijn om dit te laten gebeuren? Stuk onbenul! Je zoekt het verder maar uit.’ Kwaad draaide hij zich om en beende met grote stappen weg.

1

Auvers-sur-Oise
Dinsdag 20 mei 1890

Louise haalde met een snelle beweging een vochtig doekje over de tapkast en herschikte de omgekeerde bierpullen. Ze neuriede het slaapliedje dat ze gisteravond voor haar jongste dochttertje had gezongen.

Adeline, haar andere dochter, viel vanuit hun huis de gelagkamer binnen en liep rechtstreeks naar de openstaande buitendeur. 'Ik moet even iets voor papa halen. Ben zo weer terug, *maman*.'

Ze keek Adeline na en wierp een blik op Germaine, die op de vloer zat te spelen. Germaine was nog een peuter, Adeline was al bijna volwassen, al kostte het haar grote moeite om haar dochter zo te zien en te behandelen.

Gustave en zij hadden na meer dan elf jaar niet meer op een baby gerekend. Met z'n drieën hadden ze redelijk van de opbrengsten van Auberge Ravoux kunnen leven. Maar met de kleine Germaine erbij was dat wat lastiger geworden. Daarom hadden ze besloten om een paar zolderkamers permanent te verhuren.

Een ervan was betrokken door een kunstschilder uit Nederland, Anton Hirschig, een rustige jongeman die nauwelijks opviel. Ook de andere kamer was inmiddels verhuurd, had Gustave haar gisteren verteld. Dat zij inspraak wilde hebben op het type man dat in huis kwam wonen, had hij niet begrepen. De schilder was gelukkig meegevallen, dus had ze maar niets gezegd, om de lieve

vrede te bewaren. Die stond, sinds de geboorte van Germaine, soms toch al onder druk. Alsof het haar schuld was dat hun leven werd ontregeld door een nakomertje. Zij zag een schat van een meisje dat haar veel vreugde schonk; Gustave voelde vooral de druk van nog een mond om te voeden.

In de deuropening verscheen een gestalte. Ze schrok, omdat hij haar in eerste instantie aan een vogelverschrikker deed denken. Hij droeg een gele, rieten hoed, die zijn beste tijd had gehad. Toen hij een stap naar voren deed, kwam hij vol in het licht van het zijraam te staan.

Hij lichtte zijn hoed. *‘Bonjour, madame. Ik ben Vincent van Gogh, uw nieuwe huurder.’*

Ze kon niet anders dan geschokt naar hem staren. Hij zette zijn hoed terug op een bos rood, warrig krulhaar, dat bij zijn slapen overging in een al even rode baard. Op zijn rug droeg hij een schildersezels en een ingeraamd linnen doek. Zijn blauwe werkmansjasje zat vol met verfspatten, zijn gezicht vol met sproeten.

‘U bent toch madame Ravoux?’ vroeg hij, terwijl hij een stap dichterbij kwam.

Louise knikte. ‘Dat ben ik, ja. Om eerlijk te zijn overvalt u mij, monsieur.’

‘O?’ Zijn grijsgroene ogen keken haar verbaasd aan. ‘Heeft uw echtgenoot u dan niet geïnformeerd? Dan spijt het me dat ik on-aangekondigd bij u binnenva!’

Een beschaafde stem en goed gekozen woorden, die nogal contrasteerden met zijn uiterlijk.

‘Mijn echtgenoot heeft me uiteraard verteld dat hij een nieuwe huurder had gevonden. Ik had alleen niet begrepen dat u vandaag al zou komen.’

‘Nogmaals, madame, dat spijt me zeer. Maar... is het toch mogelijk dat ik vandaag al de kamer betrek?’ Hij zette zijn koffertje op de grond. Het leer zat vol kale plekken, net als zijn schoenen, met gaten bij de tenen.

Hoe kon je er zeker van zijn dat zo iemand de huur op tijd betaalde? vroeg Louise zich af. 'Gaaf u zitten.' Ze wees naar een bar-kruk. 'Dan haal ik mijn echtgenoot.'

'Haast u zich niet, madame.' Hij zette zijn bagage bij de kruk die ze had aangewezen en keek om zich heen. 'Mooi, deze ruimte. Die rode muur past goed bij zulke houten tafels en stoelen.' Wat stijf bukte hij zich, haalde een schetsboek uit zijn koffertje en diepte een zwart staafje op uit een jaszak. Hij liep wat verder de gelagkamer in en begon staande te schetsen. Van het ene op andere moment leek ze niet meer te bestaan.

Met geagiteerde passen liep ze naar de binnendeur en deed die iets te hard achter zich dicht. 'Gustave? Ben je boven?' riep ze onderaan de trap.

'Ja. Wat is er?'

'Je nieuwe huurder is er.'

'Ik ben zijn kamer in orde aan het maken. Kom alsjeblieft even helpen.'

Snel liep ze de trap op. Uiteraard was het niet tot hem doorgedrongen dat ze niet 'onze' nieuwe huurder had geroepen.

De deur van het zolderkamertje stond wagenwijd open. Gustave probeerde er een ledikant doorheen te schuiven. Dat lukte alleen als het op zijn kant stond.

'Jij duwt en ik trek het naar binnen,' zei hij.

Even later stond het ledikant op zijn plek, tegen een zijmuur met het hoofdeinde onder het schuine dak. Gustave had al ergens een stoel vandaan gehaald, zag ze.

'Maar goed dat ik hier op tijd mee ben begonnen,' zei hij.

'Waarom heb je me niet verteld dat hij nu al zou komen?' Het lukte haar om haar irritatie te verbergen.

'Dat spijt me. Vergeten in de haast. Ik hoorde gisteren pas van dokter Gachet dat hij vandaag al zou arriveren.'

'Van dokter Gachet?' Ze ging op de stoel zitten. De zitting wiebelde en kraakte onheilspellend. 'Wat heeft die ermee te maken?'

‘Hij heeft me wat informatie over hem gegeven. Van Gogh is lang ziek geweest. We moeten proberen om hem zo weinig mogelijk te storen, zodat hij snel verder kan herstellen.’

Ze keek hem verbaasd aan. ‘Wat voor ziekte heeft hij dan gehad? En heeft dokter Gachet hem daarvoor behandeld? Kent hij die schilder soms al langer?’

Gustave trok zijn schouders op. ‘Dat weet ik allemaal niet, Louise. Vraag het hem zelf maar. Wij hebben een huurder nodig. Als iemand als dokter Gachet voor hem instaat, is dat voor mij voldoende.’

‘Zoals die man eruitziet.’

‘Is er dan iets bijzonders aan hem te zien?’ Gustave pakte een van de plankjes die tegen de muur stonden en paste of ze als bodem in het ledikant konden worden gelegd. ‘Gelukkig. Alleen even vastzetten en het matras kan erop. Adeline is nu spijkers en schroeven voor me aan het halen. Kun je van die stoel af komen? Daar moeten ook een paar schroeven in, denk ik. Voor de stevigheid.’

‘Heb je onze huurder nog niet eens gezien? Hij ziet eruit als een vogelverschrikker. Ik schrok echt van hem.’

‘Werkelijk? Dat kan toch niet. Volgens dokter Gachet is hij van goeden huize, en is zijn vader predikant.’ Het lachje op Gustaves goedmoedige gezicht werkte ontwapenend. ‘Hij komt uit *Les Pays-Bas*, net als Anton Hirschig. Met hem kan hij over de schilderkunst praten en dat zal hem goed doen, volgens de dokter. Hij zou vanochtend met de trein uit Parijs komen. Een vroege trein dus.’

‘*Bien*. We wachten het allemaal maar af.’ Louise draaide zich om en liep de trap af naar de gelagkamer.

2

Auvers-sur-Oise

26 mei 1890

Waarde Theo en lieve Jo,

Wellicht zal deze brief jullie nooit onder ogen komen omdat ik hem niet meteen zal versturen. Ik heb immers de afgelopen dagen al een paar brieven naar jullie opgestuurd. Ik schrijf hem omdat ik denk dat het therapeutisch werkt om mijn gedachten en gevoelens aan het papier toe te vertrouwen. Schrijf dan een dagboek, hoor ik jullie denken. Om eerlijk te zijn heb ik dat sterk overwogen. Alleen... Tot wie moet ik me dan richten? Moet ik het 'lief dagboek' noemen? Of 'lieve Vincent' om de illusie te creëren dat er tenminste iemand naar me luistert?

Ik weet zeker dat ik daardoor snel ontmoedigd zal raken. Daardoor zou de ondraaglijke melancholie van mijn ziekte me weer in zijn greep kunnen krijgen. Nu het zo goed met me gaat wil ik dat risico niet nemen. Brieven zijn ZOVEEL PERSOONLIJKER dan een dagboek. Ik zie dan voor me aan WIE ik alles wat ik op mijn hart heb, opbiecht. Ik wil ook niet dat jullie dodelijk vermoeid raken van alle brieven die ik schrijf. Daarom zal ik ze lang niet allemaal versturen, maar bewaren in een map. Dan kan ik ze nog eens herlezen en, wie weet, alsnog opsturen.

Goed! Genoeg over mijn voornemens. Ik ben hier nu ongeveer

een week en het bevalt me goed, beter zelfs dan ik verwachtte. In de brief van gisteren schreef ik al dat ik hier goed ben aangekomen en dat ik mijn intrek heb genomen in Auberge Ravoux. Voor maar drie en een halve franc per dag huur ik er een zolderkamer. In het café dat bij de herberg hoort kan ik mijn dagelijkse maaltijden gebruiken, tegen een redelijke vergoeding.

De arts die me hier onder zijn hoede neemt, dokter Gachet, noemde ik eerder een wat rare, nogal excentrieke kerel. Nu ik er langer over heb nagedacht moet ik dat beeld bijstellen. Excentriek is hij zeker. Maar de formulering raar is misplaatst. Niet goed te peilen was beter geweest. Wat hem precies scheelt, weet ik niet. Maar het zou me niet verbazen als hij zich, net als ik, voortdurend tegen een ziekte van zijn geest moet verweren.

Ook van mijn gastheer en gastvrouw, Gustave en Louise Ravoux, kan ik nog niet veel hoogte krijgen. Ze zijn vriendelijk, maar afstandelijk. Hun jongste dochtertje, Germaine, lijkt me een engeltje. Wanneer ik naar haar levendige, ongedwongen vrolijkheid kijk, wordt ook mijn levenslust op slag onbegrensd.

Haar oudere zus heet Adeline. Ze is een jonge vrouw, die haar ouders helpt in het café. Ze neemt me meestal nieuwsgierig op en lacht vriendelijk naar me als ze een kopje koffie voor me neerzet.

Hoe dan ook: met deze vier mensen om me heen is mijn leven een stuk aangenaamer dan in de instelling in Saint-Rémy, waar dokter Peyron me altijd in de gaten hield en zijn medewerkers me voortdurend op de huid zaten.

Werkelijk, waarde broer en lieve Jo, ik zie de toekomst hier in Auvers-sur-Oise zonnig in. De temperaturen zijn al aangenaam en de zomer staat voor de deur. De komende maand zal ik er dus opuit trekken om in de omgeving te gaan schilderen. Al na mijn eerste wandeling raakte ik enthousiast over het afwisselende landschap met zijn sprankelende kleuren, over de uitgestrekte korenvelden en de kleurrijke huisjes met daken van stro, over het spel van licht en donker dat zon, maan en sterren spelen onder het hemel-

gewelf, sprookjesachtig weerspiegeld in het glinsterende wateroppervlak van de Oise.

Ik hoop je spoedig mijn eerste doeken te kunnen opsturen, waarde broer. Als je die snel en goed kunt verkopen, kan ik de kosten van mijn reis hierheen ermee terugbetalen. Voor jou een zorg minder, voor mij een opluchting.

In gedachten druk ik jullie stevig de hand en hoop jullie in goede gezondheid spoedig weer te zien.

Vincent